RİZE

53

Yüzölçümü: 3.920 km2
Nüfusu: 361.258
İlçeler: Ardeşen, Çamlıhemşin, Çayeli, Fındıklı, İkizdere, Kalkandere ve Pazar.
Köy sayısı: 310
Doktor sayısı: 120
Hastane yatak sayısı: 10 bin kişiye 15.5
Okur-yazar oranı: % 74
Otomatik telefon kodu: Yok

YEŞİL ALTIN DİYARI: RİZE

SELAHATTİN BAKIR

DÖRT mevsimde mavi ve yeşilin eksik olmadığı ve bu renklerin görkemli bir görünüşü içerisinde bulunan Rize, Anadolu'muzun zümrüt köşesi ve Karadeniz'in gözbebeği olan ilimizdir...

Rize, doğal güzellikleriyle ülkemizin en şirin kentlerinden biridir. Masmavi deniziyle çay bahçeleri ve yeşilin yedi tonuyla yamaçlarını süsleyen arazinin essiz bir görünümü vardır. Denizden iç kesimlere doğru gidildikçe, dalgalar halinde yükselen dağ ve vadileri kendine özgü düzenlemesi olan bir doğa defilesi örneği ile karşılaşılır.

Bu defilede yeşilin her tonunu en canlı örneği ile görmek, masmavi denizde kavisler çizen ak ak köpükleri seyretmek, yoğun oksijeni somut bir nesne imiş gibi vücutta hissetmek, su şırıltılarından en sevilen kuş cıvıltılarına dek katıksız bir doğa orkestrasını dinlemek, kısacası çağımız insanının teknolojik gelişme ve çarpık kentleşme sonucu özlemini çektiği "Doğayı" her yönüyle aynı anda yaşamak mümkündür Rize'de.

Dik yamaçları, yüksek dağları, derin vadileri, akarsu ve gölleri ile yüzlerce metre yükseklikten kendine yol bulup büyük kayaların sırt ve aralarından coşarcasına dökülen şelalelerin ayrı bir güzellik verdiği Rize'de, yöre mimarisinin kendine özgü estetiği olan özgün yapıları ise bu güzel tablonun önemli unsurlarındandır.

Adı nereden geliyor

Bugünkü Rize kentinin bulunduğu yerde ilk kentin Bizanslılar tarafından kurulduğu bilinir. Yemyeşil bir dağın yamacında kurulan bu kente Bizanslılar, dillerinde "Dağ yamacı" anlamına gelen "Riza" adını vermişlerdi. Kent yüzyıllar boyu bu adla anıldı. Türkler bu güzel kıyı kentini aldıktan sonra "Riza"yı "Rize"ye çevirdiler...

Nasıl Gidilir

Rize ulaşım bakımından oldukça zengin bir ilimizdir. Kara ve deniz yolu ile Rize'ye gidilir.

Rize il merkezine üç yönden karayolu girer ve çıkar. Bu giriş ve çıkışlar kent içinden veya kentin hemen bitişiğindeki sahil yolundan gerçekleşmektedir. Doğu'dan Rize'ye ulaşmak için Artvin yolundan Hopa, Arhavi, Fındıklı, Ardeşen, Pazar ve Çayeli güzelgâhından, güneyden ise, Erzurum yolundan İspir, İkizdere ve Kalkandere güzergâhından ve batıdan Trabzon'dan olmak üzere Arsin, Yomra, Arakli, Sürmene ve Of'dan Rize il merkezine ulaşılır. Rize'den ilçelerine, ilçelerinden köylerine düzenli bir şekilde ulaşım yapılmaktadır.

Karadeniz'in önemli limanlarından Trabzon'dan Rize il merkezinin karayolu uzaklığı 70 Km.'dir. İstanbul'dan Trabzon'a mevsimlerine göre yapılan gemi seferlerinden yararlanılabilir.

Kentlerimizin tarihçesi bir kültür hizmeti olarak GARANTİ BANKASI'nca hazırlanmıştır

Sizlere hizmet vermekten mutluyuz

ANADOLU BANKASI
Hazine Bankası

Politik Kimliği

1950
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 84.1

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	18.021	30.0
DP	42.038	70.0

1954
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 84.1

Partiler	Aldığı oy	%
CHP	19.264	25.0
CMP	4.000	5.2
DP	52.952	68.7

1957
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 86.7

Partiler	Aldığı oy	(%)
CHP	24.991	30.8
CMP	14.954	18.4
DP	41.070	50.6

1961
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı: % 82.4

Partiler	Aldığı oy	%
AP	47.315	53.4
CHP	27.994	31.6
CKMP	11.984	13.5
YTP	1.348	1.5

1965
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı %69.7

Partiler	Aldığı oy	%
AP	51.530	62.3
CHP	18.692	22.6
CKMP	3.031	3.7
MP	7.883	9.7
YTP	1.608	1.9

1969
Milletvekili genel seçimleri
Katılma Oranı % 66.3

Partiler	Aldığı oy	%
AP	45.369	52.9
CHP	24.979	29.1
CGP	3.690	4.3
MP	7.779	9.0
MHP	2.722	3.2
TİP	1.130	1.3
YTP	179	0.2

1973
Milletvekili genel seçimleri
Katılma Oranı % 69.7

Partiler	Aldığı oy	%
AP	29.303	29.7
CHP	30.613	31.1
CGP	2.138	2.2
DP	12.164	12.3
MP	470	0.5
MHP	2.244	2.3
MSP	21.614	21.9

1977
Milletvekili genel seçimleri
Katılma oranı % 69.7

Partiler	Aldığı oy	%
AP	55.865	45.8
CHP	39.111	32.0
CGP	2.148	1.8
DP	2.404	2.0
MHP	7.374	6.0
MSP	15.095	12.3
Bağımsızlar	121	0.1

RİZE ANAYASA HALK OYLAMASI SONUÇLARI:

YIL: 1961	
Kabul	Red
%61	%39
YIL: 1982	
Kabul	Red
%91.4	%8.6

RİZE VALİSİ: NAMIK GÜNEL

«KALKINAN, GELİŞEN RİZE...»

RİZE, kültürel yapısı, doğal zenginliği ve güzellikleri yönünden Doğu Karedeniz Bölgesi'nin en ilgi çekici bir ilidir.

Karadenizli'nin kendine özgü o renkli ve dinamik karakterini en ideal biçimde Rizeli simgelemektedir. Çaycılığın gelişmesinden önce, halkın başlıca geçim kaynağını küçük çiftçilik, balıkçılık, el sanatları ve gurbetçilik oluşturuyordu. Bir sanayi bitkisi niteliği de olan çay ürününün önemli bir tarım ve sanayi kolu haline gelmesiyle Rize'nin ekonomik ve sosyal yapısında hızlı bir gelişme ve hareketlilik meydana gelmiştir. Rizeli artık geçimini sağlamak için gurbetçilikten kurtulmuş; çevre illerden her yıl mevsimlik de olsa Rize'ye gelen tarım ve fabrika işçisi sayısı büyük rakamlara ulaşmıştır. Ülkemiz ekonomisinde de önemli bir yeri ve katkısı olan çayın, Rizelinin yaşamında vazgeçilmez bir önemi vardır. Rizelinin gözünde çay, yeşil bir altın, bir petrol değerindedir. Evinde, işyerinde, kahvesinde, sokakta Rizeli hep çayı konuşur. Türkülerinde, şiirlerinde, oyunlarında çaydan söz eder. Çay Rizeli için bir yaşam biçimidir.

Rize ili, Türkiye çay üretiminin % 80'ini sağlar. Ülkemizde mevcut 39 çay fabrikasının 29 adedi Rize'de bulunmaktadır. Ayrıca, bir ana tamir fabrikası, bir çay paketleme fabrikası ve bir çay ambalaj fabrikası vardır.

Bugün ülkemizde fert başına çay tüketimi 1.92 kg'dır. Yapılan araştırmaya göre, Türkiye'de çay iç talebi 1988 yılında 102.000 ton ve dış talebin de 5.000tondakaldığını kabul edersek, toplam talep 107.000 ton olacaktır. Bu talebi karşılamak için, iyi bakım, gübreleme ve fiyat destekleme politikasının uygulanması ile 425.000 ton yaş çay üretimine ulaşılması, ürün alımında kontenjan yerine ürünün gelişme peryoduna göre hızlı toplama ile gelen ürünün tümü alınarak kurumun boş kapasitelerinin doldurulması gerekmektedir. Öte yandan, 1983 yılından itibaren süratle 200.000 dekar yeni çaylık yapımına başlanması ve üreticinin kredilendirilmesi sağlanmalıdır.

Başlıca geçim kaynağını çay oluşturan Rize'de 1950 yılından itibaren hızlı bir nüfus artışı görüldüğünden başka faaliyet alanlarını geliştirmek ve gelir kaynakları yaratmak zorunludur. Bu faaliyet alanları balıkçılık, yaylalarda, hayvancılık ve arıcılık, ipekböçekçiliği ve ipek halıcılık, dokumacılık, meyvecilik, ve turizm olabilir.

Rize kıyıları bol ve kaliteli balık potansiyeline sahiptir. Ancak tesis ve araç-gereç yetersizliği nedeniyle modern balık avcılığına geçilememiştir. Elde edilen ürün de gereği gibi değerlendirilememektedir. Ayrıca, akarsularında özellikle alabalık potansiyeli mevcuttur. Fındıklı ilçesinde Çağlayan köyü alabalık üretim tesisleri bu konuda örnek bir çalışma olarak görülmektedir. Su ürünlerinin ulusal ekonomimize katkı sağlayacak biçinde değerlendirilebilmesi için, yeterli liman ve balıkçı barınaklarına, modern teçhizata, eğitim tesislerine, soğuk hava depolarına, konserve fabrikalarına, Karbasan Anonim Şirketi'nin öncülük ettiği balık unu ve balıkyağı fabrikası gibi kuruluşlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Rize'de aile işletmeciliği şeklinde ahır inekçiliği yapılmakta, bölgeye en uygun olan Jersey kültür ırkı seçilmiş olup, yerli hayvanlar tabii ve sunî tohumlama çalışmaları ile ıslâh edilmektedir. Çaycılığın gelişmesi, mevcut hayvan potansiyelini olumsuz yönde etkilemiştir. Bununla birlikte, iç bölgelerde özellikle Çamlıhemşin ve İkizdere yaylalarında hayvancılığın geliştirilmesine uygun koşullar mevcuttur.

Bölgenin iç kısımları arıcılık yapılmasına çok elverişli dir. İkizdere ve Çamlıhemşin'in bazı dağ köylerinin tek geçim kaynağı arıcılıktır. İkizdere'nin Anzer (Ballıköy) balı birçok hastalıklara iyi gelmekte ve aranmaktadır. Yerli kovanların fennî kovanlarla değiştirilmesi çalışmaları başarılı olmuşsa da, aracılık konusunda örgütlenme, teçhizat ve eğitim yetersizliği görülmektedir.

Rize'nin iklimi, rutubetli ve toprak yapısı ipekböceğinin besin kaynağı olan dut ağacının yetişmesine çok elverişlidir. İpek halıcılık ise kış mevsimi boyunca atıl duran emeğin değerlendirilmesi yönünden önemli bir gelir kaynağı vaadetmektedir. Bu konuda yapılan girişimler ve eğitim çalışmalarından başarılı sonuçlar alınmıştır.

Bölgede Türkiye'nin en iyi kendiri yetiştirilmekte, ancak yeterli pazar ve destek bulunmadığı için giderek ortadan kalkmaktadır. "Rize Bezi" olarak bilinen dokumacılık sanatı da henüz organize edilmiş bir sanayi kolu haline gelememiştir. Çaycılığın bu alanda da olumsuz etkisi görülmüş olup, dokumacılığın modern tesislerle organize edilmiş bir sanayie dönüştürülmesi teşvik edilmelidir.

Meyvecilik bakımından da Rize "satsuma" cinsi çekirdeksiz mandalinanın vatanıdır. Ancak çay ziraatının gelişmesi, bu meyvenin Ege ve Akdeniz bölgelerinde daha fennî şekilde yetiştirilmesi narenciye tarımının gerilemesine neden olmuştur. Halen, mandalina fidanları yetiştirilip Ege ve Akdeniz illerine sevk edilerek gelir sağlanmaktadır.

Öte yandan, Rize ili turizm yönünden gerekli olan doğal faktörlerin çoğuna sahip ise de tarihî eserlerin azlığı, özellikle yaz mevsimlerinde yağışın fazlalığı, tesislerin yetersiz oluşu, olumsuz faktörler olarak bölge turizmini etkilemektedir.

Bununla birlikte, Rize'yi ziyaret eden bir yabancı, güneşli bir yaz günü Pazar'dan Ardeşen'e geçerse, karlarla kaplı heybetli Kaçkar dağlarının eteklerinden denizin mavisine değin uzanan yeşilin binbir türüyle bezenmiş o eşsiz tabloyu görünce mutlaka şaşıracaktır.

RİZE BELEDİYE BAŞKANI: EKREM ORHON

«RİZE BİR DOĞAL BARAJDIR...»

RİZE bir doğal barajdır. Bu barajda Rizelilere Allah'ın bir lütufudur. Bu barajın akıntıları zaman gelir yağmur, zaman gelir rutubet halindedir.

Bundan 15 yıl önceki Rize'yi düşünürsek iki cadde birkaç tane sokak, zor görebilirdik. Oysa bugün 13 cadde görmekteyiz. Yine aynı yıllarda Rize'nin en büyük evi Askoros semtinde yapılmış eski şehir merkezinden baktığında rahatlıkla görebilirdik. Bugün o binayı görebilmek için değil şehir merkezinden bakmayı yanına gittiğimizde zor farkedebiliyoruz.

Çünkü o bina etrafında yapılan görkemli binaların yanında bir gecekondu gibi gözüküyor artık. Bir ülkenin veya bir ilin kalkınmasını yükselen beton yığmalarına göre değerlendirmemek lâzım. Ama bu binalar arazi bakımından dar olan bir kentte nasıl yapılabildi. Anlatmak istediğim bu.

Doldurulan denizden elde edilen boş arsalarda özel ve kamu kuruluşlar tarafından yapılan konutlar, fabrikalar ve eğlence yerleri şehire ayrı bir görünüm verirken yine denizi doldurmakla caddeler ve bu caddeleri birbirine bağlayan sokaklar kazanıldı.

Rize'mizin sorunları pek fazla olmakla birlikte göze çarpar günlük yaşamı yönlendirebilecek ve çözüm bekleyen sorunları çoğunluktadır. Bu sorunlar şunlardır:

1- Kentimiz ziraata elverişli bir yerdir. Yıllık ortalama yağış (2.5) m3'dür. Ziraat için aranan böyle bir kentin,değil Türkiye'de dünyada bile benzeri çok azdır. Bu topraklardavaktiyle kendir yetiştirilir ve bu üründen keten elde edilirdi. Bu ketenleri de ihraç ederdik. Oysa bugün bu topraklar yerine çaya teslim etmiş ve çay tarımı yapılmaktadır. Yapılırsa yılda dört defa ipekten ürün elde edilebilir. Yılın yaklaşık beş ayı karla kaplı bir ilimizde Ziraat Fakültesi bulunurken neden bir Ziraat Fakültesi Rize'de bulunmuyor. Sivas Üniversitesi'ne bağlı Ziraat Fakültesi Tokat'ta açılıyorda Erzurum Üniversitesi'ne bağlı bir Ziraat Fakültesi Rize'de niçin açılmasın. Bu fakültenin açılması Rize ve yöre için şarttır. Takdir hakkı yetkililerindir.

2- Rize, Erzurum karayolu en kısa zamanda yapılarak yaz ve kış ulaşıma devamlı açık tutulmalıdır. Bu yolun yapılması ve bu şekilde uygulamaya geçilmesi halinde hem devletimiz hem de milletimiz için büyük çapta ekonomik kazançlar sağlayacağı bir gerçektir.

3- Rize limanının bir an önce yapılıp faaliyete geçmesi zaruridir. Bu liman bir noktada uluslararası transit taşımacılığında büyük rol oynayacaktır. İran ve Irak'a ihracat bu limanda yükleme ve boşaltmalar yapılacak, Trabzon-Erzurum yoluna oranla yapıldığı takdirde daha kısa olacak olan Rize-Erzurum yolundan bu transit taşımacılığı kesinlik kazanacaktır.

4- Fazla değil, biraz yatırım imkânı sağlanıp, yeşil ışık yakıldığında Çiftekavak-Alipaşa semtleri arasındaki denizi doldurup, elde edilecek olan boş sahaya bir havaalanı yapılabilir. Bu konuda Rize için önemlidir. Çünkü Rize'li kara ve deniz yollarından daha çok hava yollarını tercih ediyor.

EĞİTİM

OKUR-YAZAR ORANININ EN YÜKSEK OLDUĞU İLLERİMİZDEN BİRİ...

Türkiye genelinde okur-yazar oranının en yüksek olduğu kentlerimizden biride Rize'dir. Ülkemizde ortalama okur-yazar olanı yüzde 62 olurken bu rakam Rize'de yüzde 74'dür.

Merkez il ve ilçelerinde toplam 472 ilkokul, 32 ortaokul, 28 lise ve dengi okul ile bir meslek yüksek okulu vardır. Bu okul sayıları şu anda yeterli ama gelecek yıllarda ihtiyaca cevap veremeyecektir. Bu nedenle il ve ilçelerde en az on ilkokul, beş ortaokul ve beş lisenin yapılması şarttır. Şu anda 40 ilkokul öğretmenine, orta ve lise dengi okullarında ise, Sosyal Bilgiler, Edebiyat, Yabancı Dil, Müzik, Resim ve Beden Eğitim öğretmenlerine ihtiyaç vardır.

Protokol

Rize Valisi.	**Namık Günel**
Belediye Başkanı.	**Ekrem Orhon**
Cumhuriyet Savcısı.	**Selahattin Üstündağ**
Vali Yardımcısı.	**Recai Argat**
Vali Yardımcısı.	**Eşref Altın**
Emniyet Müdürü.	**Burhan Hekimoğlu**
Defterdar.	**Mehmet Özkan**
Milli Eğitim Müdür.	**Fevzi Altıkanoğlu**

Vergi Rekortmenleri

Rize'de en yüksek gelir vergisi ödeyen ilk beş kişi şöyledir:

Vecdi Güveli.	7.497.834 TL.
Tevfik Kuvel.	3.842.229 TL.
Cemal Mataracı.	3.481.584 TL.
A. Latif Mahmutoğlu.	2.886.393 TL.
Köksal Güveli.	2.834.080 TL.

İLÇELERİNİ TANIYALIM

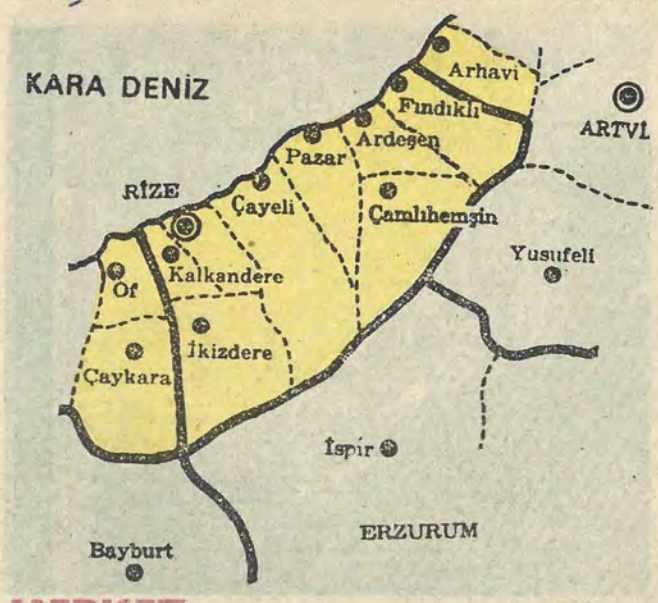

MERKEZ

Rize merkez ilçesinin doğusunda Çayeli, batısında Trabzon'un Of, kuzeyinde Karadeniz, güneyinde Kalkandere, İkizdere ile sınırlanmıştır.

Yüzölçümü 437 kilometrekare olan merkez ilçenin nüfusu 154 bin 459'dur. Merkez ilçede toplam 62 mahalle, 101 köy ve 4 bucak merkezi vardır.

ARDEŞEN

Kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Fındıklı, güneyinde Çamlıhemşin ve batısında Pazar ile sınırlıdır. Hopa - İstanbul karayolu üzerinde, Rize'ye 48 kilometre mesafede bulunan Ardeşen'in yüzölçümü 615 kilometrekaredir. 1980 nüfus sayımında nüfusu 31.996 olarak saptanmıştır.

ÇAMLIHEMŞİN

Pazar, Ardeşen, İkizdere, Erzurum'un ve Artvin'in Yusufeli ilçeleri ile sınırlıdır. Pazar - Ardeşen karayolu üzerinden ayrılan ve Rize'ye 71 km. uzaklıkta bulunan Çamlıhemşin'in 1980 sayımında nüfusu 10.858 ve yüzölçümü de 678 km2'dir.

ÇAYELİ

Rize'nin nüfus ve yerleşim açısından en büyük ilçesidir. Kuzeyde Karadeniz, batıda Rize, doğuda Pazar, güneyde Çamlıhemşin ve İkizdere ile sınırlıdır.

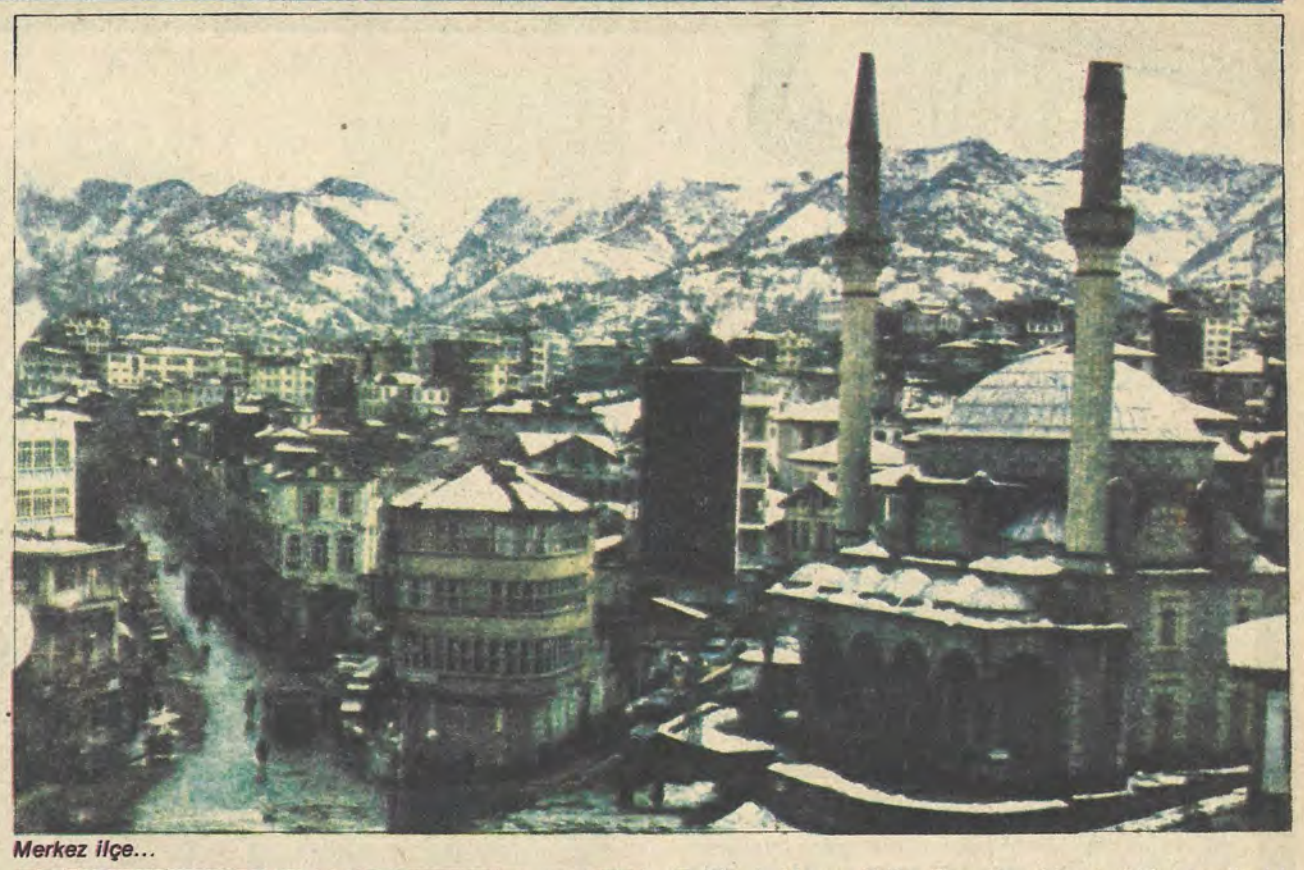

Merkez ilçe...

Çayeli ilçesi...

Eski adı Mapavri'dir. Çayeli yaklaşık 110 senelik bir maziye sahiptir. Rize'ye uzaklığı 25 km'dir. Yüzölçümü 473 kilometre karedir. 1980 nüfus sayımında 58.014 olarak tespit edilmiştir.

FINDIKLI

Karadeniz kıyısında Artvin'in Arhavi ve Yusufeli, Erzurum'un İspir ve Ardeşen ilçeleri arasında yer almaktadır. Rize'ye uzaklığı 58 km.'dir. 15.773 nüfuslu olan Fındıklı'nın yüzölçümü 409 kilometrekaredir.

İKİZDERE

Rize'nin en büyük ilçesidir. İki derenin birleşmesiyle bu ismi almıştır. İspir, Çamlıhemşin, Kalkandere ve Trabzon ile sınır komşusudur. Rize'ye uzaklığı 48 km.'dir. Yüzölçümü 898 kilometrekaredir. Nüfusu ise 16.932'dir.

KALKANDERE

Trabzon, Rize, İkizdere, Çayeli ile sınırlıdır. Rize'den uzaklığı 24 km.'dir. Yüzölçümü 95 kilometrekare ile Rize'nin en küçük ilçesidir. Nüfusu ise 25.276'dir. Rize'ye uzaklığı 35 km.'dir.

PAZAR

Doğusunda Ardeşen, batısında Çayeli, güneyinde Çamlıhemşin ve kuzeyinde Karadeniz yer almaktadır Rize'den uzaklığı 40 km.'dir. Nüfusu 47.950 olup yüzölçümü ise 315 kilometrekaredir.

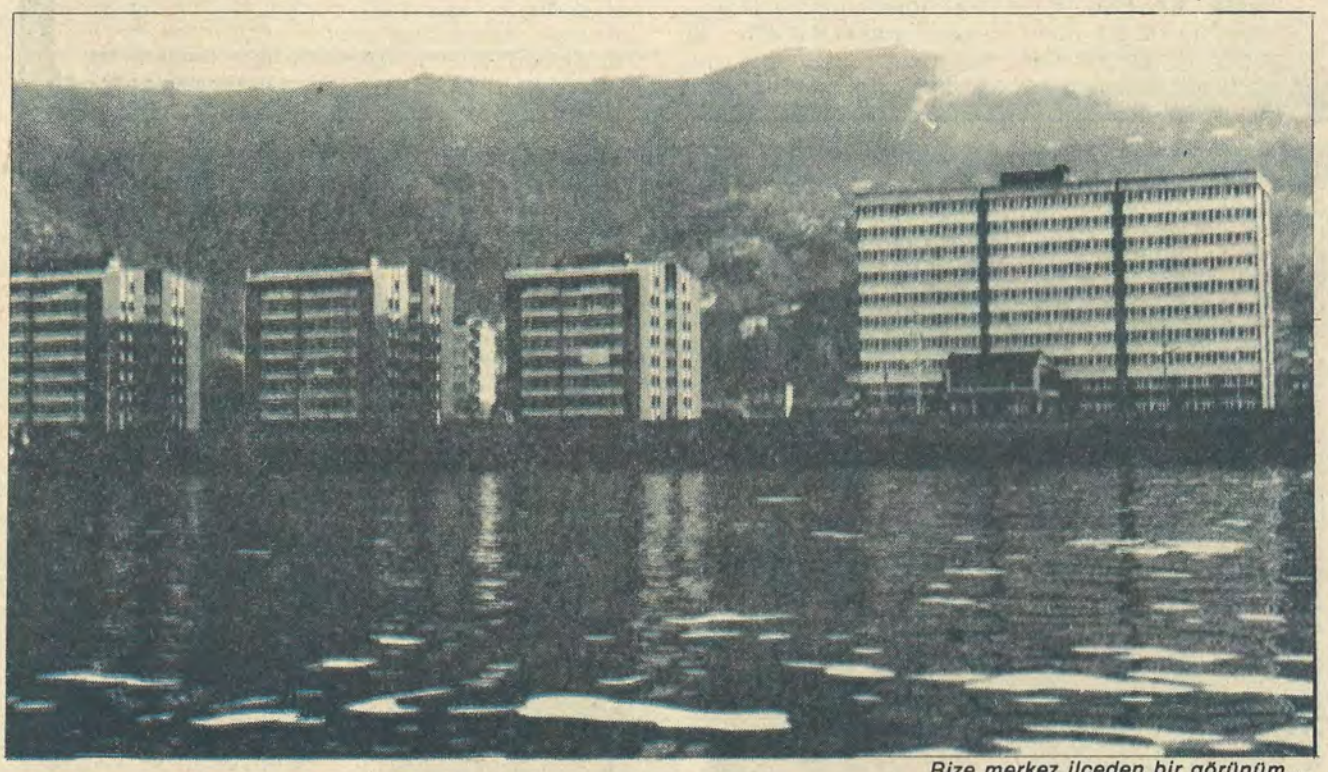

Rize merkez ilçeden bir görünüm...

Nerelerde kalınır

EFES OTEL
Atatürk Caddesi. Tlf. 2573-2574
Banyolu, 45 yatak, kalorifer, klima ve lokal.
OTEL TURİST
Atatürk Caddesi. Tlf. 1472-2009
Banyolu, 60 yatak, kalorifer, lokanta, klima ve lokal.
OTE MİLANO
Deniz Caddesi. Tlf. 1863
Banyolu, 60 yatak, kalorifer, lokal.
KENT OTEL
Atatürk Caddesi. Tlf. 1742
Banyolu, 35 yatak, kalorifer ve lokanta.
DENİZ OTELİ
Deniz Caddesi. 1907 (Tlf)
Banyolu ve 30 yatak.
OTEL YILMAZ
Deniz Caddesi. Tlf. 3058
Banyolu, 30 yatak ve kaloriferli
Ayrıca her ilçede en az iki konforlu oteller mevcuttur.

Önemli kişiler

ALİZIRH— (1888-1951) —Cumhuriyeti ilân ve kabul eden ikinci TBMM'den 1950'ye kadar Rize ve arada bir dönem Çoruh milletvekili, hukuk öğrenimi gördü.

CEVAT DERELİ —(1900- ?) Ressam. 1915'te Sanayii Nefise Mektebi'ni bitirdi. Yeni Resim Cemiyeti kurucularından. Paris'te öğrenim gördü. Akademide öğretim görevlisi olarak emekli oldu.

TAHSİN BEKİR BALTA—(1902-1970)—İdare Hukuku Profesörü, İktisat Bakanı, Çalışma Bakanı, politikacı. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdi, doktora için Almanya'ya gönderildi. Siyasal Bilgiler Okulu'nda öğretim görevlisi oldu. Ankara Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Profesörlüğüne getirildi. 1943'te Rize'den milletvekili seçildi. 1946'da iktisat, 1947'de Çalışma Bakanı oldu. 1951'de üniversiteye döndü. La Haye Adalet Divani üyeliği, Avrupa İnsan Hakları K[illegible]syonu [illegible] yaptı.

NECATİ MEMİŞOĞLU—(1886-1953)—İlk TBMM'de Lazistan mebusu, İstiklâl Madalyası, sahibi. Hukuk öğrenimi gördü, avukat Hemşin Çinçina köyünde doğdu.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI Sunar

RİZE ilimizin bulunduğu toprakların tarihi M.Ö. VII. yüzyılda Kafkasya'dan buralara uzanan Kimmerler ile başlamaktadır. Anadolu'da ilk siyasî birliği kuran Hitit devletinin sınırları dışında kalan bu topraklara Urartular da uzanamamışlardır. Buranın ilk sakinleri olan Kimmerler bu topraklarda çok kalmamışlar, İskitliler bu yöreyi ellerine geçirmişlerdir. Ancak tarıma büyük önem veren İskitliler bu yörenin sert toprağının tarıma hiç de elverişli olmayışı karşısında buradan uzaklaşmak zorunda kalmışlardır. Milattan sonra VI. yüzyılda Pers devleti bu toprakları egemenliği altına almış, onların hâkimiyeti yıllarında İyonyalıların kıyılarda küçük bir takım müstemlekeler kurdukları görülmüştür. Ancak bunlar basit balıkçı köyleri olmaktan ileri gidememiştir.

Persler'den sonra Büyük İskender bu topraklara hâkim olmuş, onun ölümünden sonra ülkesi Makedonya İmparatorluğu parçalanırken bu toprakları Pontuslular ele geçirmişlerdir. Pontusluların bu yöredeki egemenliğine Romalılar son vermişlerdir. Bu topraklar Romalıların egemenliği altında iken Partlar, Sasaniler, Ermeni kralları ve Gürcüler burayı ele geçirmek için çok çaba harcamışlarsa da bunu başaramamışlardır. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun parçalanışı sırasında bu yöre de Bizans'ın payına düşmüştür. Bizans'ın egemenlik yıllarında Rize yöresi Müslüman Arapların akınlarına uğramış ancak bundan da bir sonuç çıkmamıştır. 1071 yılındaki Malazgirt Zaferi'nden sora Türkler hızla Anadolu'ya yayılırken Anadolu fatihi Kutalmışoğlu Süleyman Şah bu toprakları da yeni Türk devletinin sınırları içine katmıştır. Daha sonra bu yörede İlhanlılar, Akkoyunlular ve Karakoyunlular gibi Türk beylikleri hüküm sürmüş, Fatih Sultan Mehmet, Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ortadan kaldırırken bu toprakları da Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içine katmıştır. Rize, Osmanlı devrinde gelişme olanağı bulmuş, Cumhuriyet döneminde ise en parlak dönemine erişmiştir.

Rize'nin başlıca tarih zenginlikleri camileri ile kaleleridir. Bunların en önemlileri şunlardır:

CAFERPAŞA CAMİİ: Banisinin adıyla anılan cami 1555 yılında yaptırılmıştır. Güzel bir mimarisi vardır. Yine Cafer Paşa tarafından yaptırılan ve banisinin adıyla anılan bir başka cami de Çayeli ilçe merkezindedir.

Atina Kız Kalesi...

GÜLBAHAR CAMİİ: Yavuz Sultan Selim'in annesi Gülbahar Hatur tarafından inşa ettirilmiştir. İl merkezinin en güzel camilerinden biridir.

İSLÂMPAŞA CAMİİ: I. Sultan Selim devrinde yaptırıldığı bilinir. XVI. yüzyıl Türk cami mimarisinin tipik örneklerinden biridir.

KALE-İ BALÂ: Çamlıhemşin kasabasının 40 kilometre güneyinde, Erzurum karayolu üzerindedir. Cenevizliler devrinden kalma olduğu sanılmaktadır.

ZİL KALE: Çamlıhemşin kasabasının 12 kilometre kadar güneyindedir. Zil deresi'ne hâkim bir noktada bulunduğundan bu adla anılır. XVI. yüzyıl yapılı olduğu tahmin edilmektedir.

PAZAR KALESİ: Pazar ilçe merkezine giderken, denize doğru uzanmış bir kayanın üzerinde yükselir. Tarihî adının Athenon olduğu bilinir. VIII. yüzyıl yapısı bir Bizans kalesidir.

RİZE KALESİ: İl merkezindedir. Rihizus Kalesi adıyla da anılır. Bizans yapısı olduğu tahmin edilen kaleden günümüze az bir bölüm ulaşabilmiştir.

SÜLEYMAN DEDE TÜRBESİ: Yerli ve yabancı gezgincilerin sürekli ziyaret ettiği türbe, Ardeşen ilçesinin Seslikaya köyündedir.

KİLİSE: Rum-Pontus İmparatorluğu'ndan kalma kilise, Ardeşen ilçesinin Kavaklıdere semtindedir.

ZELEKİ KALESİ: Rize-Artvin karayolu üzerindeki kale, Rize'nin iki km. doğusunda yer almaktadır. 12. yüzyılda Rum-Pontus İmparatorluğu tarafından inşa ettirilmiştir.

ATİNA KIZ KALESİ: Pazar ilçesinin batıdan girişinde denizin içinde büyük bir kaya üzerine oturtulmuş kale 8. yüzyılda Bizanslılar tarafından inşa edilmiştir.

Rize Çayeli 1856 — 1460 1842 — 1552 — 1413

Yurt içi ve yurt dışı bankacılık işlemlerinizde Türkiye Garanti Bankası

Gezilecek yerler

ZİRAAT BAHÇESİ: Rize'nin Fener-Gündoğdu semtleri arasında kalan tüm bölgesi rahatlıkla bu semtten izlenebilir. Eşsiz bir görünümü vardır. Şehir merkezinin güney batısında yer alır. Renk renk çiçekler, çay bitkileri, Uzakdoğu'dan getirilmiş ve dikilerek büyümüş çam ağaçları içerisinde kurulmuş olan bu bahçe, yaz ve kış aylarında binlerce kişinin geldiği, dinlendiği ve hayran kaldığı Ziraat Bahçesi, Çay Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından kendi arazisinde kurulmuş ve kamuya hizmet veren bir yerdir.

DAĞ BAŞI: İl merkezinin hemen ortasından yaklaşık deniz seviyesinden 75-100 m. yükseklikte yer alır. Kent merkezini buradan geceleri seyretmek ayrı bir zevktir. Burada bulunan pınar suları yazın sıcağında 25 derece soğukluğunu korur. Buraya çıkan gezginciler yemek yemekten kendilerini bir türlü alıkoyamazlar.

MOLİVA TEPESİ: Bu tepeye çıkılınca bakıldığında Çayeli ilçesinin girişine kadar görülür. Henüz turistik bir hale getirilmemiş ama Rize'lilerin yaz aylarında en büyük dinlenme yerlerinden biridir.

KALE BAHÇESİ: Rize Kalesi üzerinde yeni inşa edilmiş tesislerden oluşmaktadır. Burada kışın dinlenebilecek dinlenme tesisleri yapılmış, halk büyük bir ilgi göstermektedir.

ÇAĞLAYAN ALABALIK ÇİFTLİĞİ: Fındıklı'dan bir saat uzaklıkta Çağlayan köyünde bulunan alabalık çiftliğinde yılda ortalama 250 bin balık üretilir. Buraya gelen kişiler havuzlardaki alabalıklardan istediklerini yakalattırarak pişirtebilirler. Buradaki yer, büyük bir çağlayanın hemen yanbaşında modern tesisler halinde kurulmuştur.

İKİZDERE HİDRO ELEKTRİK SANTRALI: Tamamen bir vadi ortasında yeşilliklerle kaplı bir bölgede yer alır. İkizdere ilçesine beş km. uzaklıktadır. Buradaki tesislerde elektrik üretimi yapılmaktadır. Buradan akan çağlayanda alabalık avcılığı yapılır.

TRABZON TAŞLARI: Rize'nin İkizdere ilçesi Demirkapı köyündedir. İlçe merkezinden yaklaşık 500 m. yükseklikte olan Trabzon taşlarına gece çıkıldığında Trabzon'un ışıkları rahatlıkla görülmektedir.

Yeşillikler arasında Rize...

AYDER KAPLICALARI: Çamlıhemşin ilçesinden 10 km. uzaklıktadır. Üç köy muhtarlığının birleştirdiği bir kooperatif tarafından onarılarak turistik hale getirilmiştir. Burada otel, motel ve kamp tesisleri mevcuttur.

Ayrıca yeşilin en canlı örneklerini burada görmek mümkündür. Aydere'de soğuk ve sıcak olmak üzere iki banyo vardır. Ayrıca bu banyoların hemen karşılarında yılanlı göl diye bir banyo bulunmaktadır. Bu banyoda yılan gözükmemekle birlikte birçok deri hastalığına diğer iki banyo ise, birçok iç hastalıkları ve kadın hastalıklarına iyi gelmektedir. Ayrıca buradaki içmeler de böbreklerdeki kum ve taşların düşmesine yardımcı olur.

ANDON İÇMELERİ: Rize'nin doğusunda yer alır. Salarha yolu ile gidilen Andon içmelerin gereği gibi önem verilmemiş, köy sakinleri kendi imkânları dahilinde oturur hale getirmişlerdir. Buradaki içmeler, mide, barsak, böbrek ve romatizmaya iyi geldiği söylenir.

CİMİL KAPLICASI: İkizdere'den 10 km. içerdedir. Burasıda kendi haline bırakılmış bir yerdir. Buraya gelenler İkizdere'deki konaklama tesislerinde veya köydeki hanlarda konaklarlar. Hem içmesi, hem de banyosu vardır. İçme suyu ve banyosu romatizma, bel ağrıları, mafsal tutuklukları, mide ağrıları, idrar yolları hastalıkları ve kabızlık hastalıklarına iyi gelir.

VARDA İÇMELERİ: Varda semtinde bulunan içmeler, iştah açıcı, mide ağrılarına iyi gelir, böbreklerdeki taşların düşmesine yardımcı olduğu ve romatizma ile bel ağrılarını giderici dir.

«HEMŞİN HORONU» «RİZE TİTREMESİ» ÜNLÜ OYUNLARIDIR

RİZE ve yöresinde "Horon" türündeki oyunların ağırlığı büyüktür. "Hemşin Horonu, Rize Titremesi, İki Ayak" oyunları "Tulum" eşliğinde, "Sıksaray, Sallama" oyunları ise "Kemençe" eşliğinde oynanır.

HORON NEDİR?

Horon kelimesinin nereden geldiği şeklinde çeşitli görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre Horon kelimesinin "Horom" kelimesinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Doğu Karadeniz bölgesinde olgunlaşmış mısır saplarını, köküne yakın birden keserek mısır tarlalarında yapılan sıra sıra yığınlara "Horom" adı verilmektedir. Bunun gibi çayırlardan kesilen otlardan yapılan bağlara ve yığınlara da horom denilmektedir. Gerçekten mısır tarlalarındaki mısır sapı yığınları ile çayırdaki et yığınlarının dizilişi ve sıralanışı, uzaktan bakıldığında el ele vermiş, kolkolo girmiş insanların görünümünü andırmaktadır. Bütün bu benzetmelerden ötürü "Horon" sözcüğünün, "Horom" sözcüğünden kaynaklandığı söylenmektedir.

Bu konuda bir başka görüşte, "Hora" sözcüğünden, ya da Türklerin ilk çağlardaki dinsel törenlerinin adı olan "Horan" sözcüğünden geldiği şeklindedir.

GİYSİLER

Kadın giyimi: Başta, sade ve çiçekli desenli örtüler vardır. Gövdede, oldukça uzun ve bolca dikilmiş entariler bulunur. Şalvar; sade ve desenli olabilir. Uzunca ve geniştir. Peştemal, entarilerin üzerine bağlanır. Genellikle, kahverengi, kırmızı ve siyah renklerin hakim olduğu renklerden peştemal yapılır. Belde kuşak vardır. Genellikle kırsal kesimlerdeki kadınların bellerine sardıkları kalınca bir kuşaktır. Çoraplar renklidir. Ayaklarda çarık bulunur.

Erkek giyimi: Erkeklerin başında "Başlık" bulunur. Başlık kara şayaktan yapılır. Orta yerinde başa giyilebilecek biçimde bir oyuk vardır. Yan kolları ile özel bağlama biçimine göre başa sarılır. Çeşitli bağlama biçimleri vardır. "Kulatlı" bağlayış biçiminin en iyi olduğu söylenir.

Gövdede: Kolsuz, yakası yandan aşağı doğru uzunan bir yelek vardır. Beyaz ipek satenden, ya da poplinden yapılan işlik "Gömlek", yakası omuzdan yana çekilir. Önden yakalı olanlar da vardır. Zıpka, paçaları dar, arkası körüklü bir pantalon çeşitidir. Bel uzunca bir uçkurla bağlanır. Boğaz kısmı yumuşak deriden, alt kısmı ince köseleden yapılan bir çeşit çizme giyilir. Buna yörede "Sabuk" adı verilir.

Erkek takıları, Hamayıl, Nuska, Kayış ve bıçak olarak sıralanabilinir.

HALK MÜZİĞİ

Yörede söylenen türküler genellikle mana itibariyle, "aşk, silah, gurbet" konularını içerir.

Mani ve Beyit tipinde olan Türküler: Bu tipteki türküler iki grupta incelenir. Birinci grupta; belirli bir kişi tarafından düşünülerek söylenen türküler, ikinci grupta ise; durumun gerektirdiği yerde, irticalen söylenen türkülerdir.

Birinci gruba örnek bir türkü:

Çikma sevduğum çikma,
Portikal ağacina.
Sonra duşer elursan,
Dayanamam acina.

İkinci gruba örnek bir türkü:

Yedum yağlı mahlama,
Yüreğum bolaniyi,
Habu köyden bi uşak,
Peşume dolaniyi...

Yukarıdaki dörtlükle birinci beyit ile ikinci beyit arasında bir anlam birliği yoktur.

Rize Halk Türküleri nazım şekilleri itibariyle mani ve beyit tipindedir. Mani tipinde olanlar 7'li, beyit tipinde olanlar ise (7+7) 14'lü hece kalıpları ile söylenir.

Rize yöresinde söylenen diğer türküler de üç bölümde incelenir: "Söyleniş tarzlarına göre; "Karşı-Beri Türkü", "Atma Türkü", "Kesme Türkü".

Karşı - Beri Türkü: Düğünlerde birkaç kişinin birlikte, yöresel bir makamla (7+7) hece vezni ile söyledikleri türkülerdir. Kafiyeler, şairlerin ustalık derecesine göre, yarım, tam zengin olabilmektedir. Türkünün irticalen söylenmesi çok ilginçtir. Çayelili bir şair ile, Hopalı bir şair arasında geçen sözkonusu türküye güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Çayelili: Aman dün satayıda Mapavride pileki,

Hopalı: O anam değil idi yanlış tanıdın bel ki,

Çayelili: Anana ekmek verdi geçen bizim evdeki,

Hopalı: Ben de gelip istesem bana da verir belki.

Atma Türkü: Atma Türküleri de kendi aralarında dört kısımda incelenir; "Dörtlüklerden kurulu atma türküleri", "Dörtlüklerle başlayıp ikiliklerle süren atma türküler", "Üçlüklerden kurulu atma türküler", "İkiliklerden kurulu atma türküler".

Kesme Türkü: Düğün ve bayramlarda söylenir. Şair, söylediği "Kesme türkü"leri meydana getiren (7+7) ondörtlük mısraların, önce birinci yediliğini, nakarat şeklinde söyler. Karşı taraf bunu aynen tekrar eder. Tekrar edildikten sonra ikinci yedili kısmında aynen, birinci kısım gibi karşılıklı nakarat halinde tekrarlanır. Söylenen tarafın söyleme süresini, tekrar eden tarafın uygun gördüğü bir anda birinci yediliğin yerine cevap vererek kesmek suretiyle ayarlamış olur.

1. taraf: Uşaklar bukun bize
2. taraf: Uşaklar bukun bize
1. taraf: Geldik gördük nereyi
1. taraf: Geldik gördük nereyi
2. taraf: Geldik gördük nereyi
1. taraf: Belumdeki tabanca
2. taraf: Belumdeki tabanca
1. taraf: Dalda vurur pireyi
2. taraf: Dalda vurur pireyi

EVLENME

Rize ve çevresinde kız evinde düğün pazartesi başlar, hafta sonuna kadar devam eder. Pazartesi günü, "Mest-Pabuç" olarak adlandırılan ve damat tarafından içinde geline ait taç, beşibiryerde, kordon, bilezikler, diğer ziynet eşyaları, gelin için alınmış giysiler, ailesi fertlerine alınmış ve boğca diye adlandırılan giysiler bir sandık veya valizler içinde kız evine gönderilir. Düğün salı günü de devam eder. Çarşamba günü erkek tarafı düğün alayı ile kız evinden gelini almaya gelir. Çarşamba, perşembe ve cuma günleri erkek evinde düğüne devam edilir. Gelin, düğün süresince gelen konukların görebileceği bir yerde oturur. Ailesinden bir yakını, geline bu süre içinde eşlik eder. Cuma günü akşamı gelinin aile efradı, yakınları vedalaşır ve oğlan evinden ayrılır.

BİR FIKRA

Karadeniz ve Rize fıkraları oldukça ünlüdür. Rizeli bir şey anlatmak istediği zaman çoğu kez onu fıkralar ile süsler. Fıkralar ile düşüncelerini aktarmak ister. Bu nedenle hepimiz tarafından bilinen Karadeniz fıkraları Rize çevresinde de bol bol dile getirilir...

"Vururum oni"

Askere yeni alınmış bir Rizeli ere komutanı sorar;

— Oğlum, bir an için kendini savaştaymış gibi kabul et.

— Hey gözünü sevyim komitanum, o deduğun bi olsa...

— Önünde bir düşman geliyor ne yaparsın?

— Vururim oni komitanum...

— Bir düşmanda sağ taraftan geliyor, ne yaparsın?

— Oni de vururim komitanum...

— Peki ya, bir düşman da sol taraftan geliyorsa...

— Dedum da, vururim oni komitanum...

— Dur, daha bitmedi. Bir düşmanda arka istikametten gelir; Cevabını iyi düşün oğlum.

— Allahuni seversen, ya birak beni komitanum. Senun benden başka askerun yok mi?

EL SANATLARI

Rize ve yöresinde "Rize bezi", "Peştemal" gibi ürünlerin önemli bir yeri vardır. Peştemal, çeşitli desenlerde işlenir.

Özel yemekleri

Rize'nin en sevilen sebzesi kara lahanadır. Bu sebzeden yaprak sarması, haşlama, lahana çorası ve içyağlı patates lahana yemekleri yapılır. Yörede yapılan koleti peynirden ve nefis tadı olan Minci'den muhlama, kaymaktan hoşmeri veya tavada oynayan, laz böreği, koz kaldıran ve hamsinin yeri büyüktür. Hamsiden yapılan otuzun üzerinde yemek vardır.

Mısır ununda yapılmış mısır ekmeği ünlüdür.

Nüfus

Rize nüfusu 1950'ye kadar önemli bir artış kaydetmemiştir. 1950 yılından sonra nüfusta hızlı bir artış görülmüştür.

1950 yılına kadar bölgedeki tarımsal sahaların ve tarım ürünlerinin yetersizliği ve iş sahalarının az oluşu nedeniyle Rize'li Türkiye sathına işçi, zanaatkâr ve tüccar olarak yayılmıştır. Ancak 1950 yılında çay önemli gelir getiren bir tarımsal ürün haline gelince başka illere yayılan Rizeliler memleketlerine dönmüş, nüfus da bu şekilde artmaya başlamıştır.

Rize ilinin merkez ilçe ve ilçelerin nüfusunun toplamı 361.258'dir. Nüfus yoğunluğu ise, 1km2'ye92.15 düşmektedir.

1980 nüfus sayımına göre, yörede yaşayan kişilerin %65'i kent merkezlerine % 35'i ise köylerde yaşamaktadır.

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Uygun ve yumuşak iklim koşulları nedeniyle çaydan portakala kadar, her türlü ürünü yetiştiren verimli bir ilimizdir.
Doğanın çeşitli güzelliklerinin yer aldığı bu yörede tarım, sanayii ve hayvancılık başlıca uğraşı ve zenginlik kaynağıdır.
Türk Ticaret Bankası 1958 yılından beri 25 yıldır Rize ve çevresine banka hizmetlerini en iyi şekilde sunmaktadır.

Rize İl Merkez Şubesi
Rize

Rize İli Şubeleri
Çayeli, Pazar

TÜRK TİCARET BANKASI
TÜRKBANK
"IKINCI ADRESINIZ"

Ekonomisi tarıma bağlıdır

TARIM DENİNCE RİZE'DE AKLA ÇAY GELİR

RİZE'nin ekonomi ve sanayi dalında hızla ilerlemesi çaya bağlıdır. İlin ekonomik hayatında tarım birinci sırayı alır. Tarım dendiği zaman akla Rize'nin simgesi olan çay gelir. Kentte en çok gelir getiren çay, yaklaşık 150 bin çay üretecisinin tek geçim kaynağı haline gelmiştir. Ülkemizde yetiştirilen ve üretilen çayın % 80'ini Rize'de gerçekleşir.

Çay tarımı, sanayinin gelişmesinde büyük rol oynar. Çay Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı 39 yaş çay işleme fabrikasının 29 tanesi Rize'de bulunur. Ayrıca bir ana tamir fabrikası, bir paketleme fabrikası ve bir çay ambalaj fabrikası vardır.

Çayın dışında Rize'nin karakteristik ürünlerinden biri de turunçgillerdir. Mandalina ve portakal özellikle meyvecilikte önemli bir yer tutar. Son yıllarda bu meyvelerin fidanları yetiştirilip Ege ve Akdeniz bölgelerine satılmakta ve bu işlemden büyük gelir sağlanmaktadır. Doğu Karadeniz bölgesinin belirgin ürünlerinden olan fındık, Rize ve yöresinde uygun iklim ve toprak özelliği bulunmadığından fazlaca yetişmez. Muzun dışında Rize'de bütün meyveler yetişir. Ama bu bir ziraat genelinde yapılmaz.

Dünyaca ünlü ve çok az bir ekim alanında yetiştirilen puro tütünü ülkemizde sadece Rize'nin Pazar ilçesinde ekimi yapılır.

Eskiye oranla hayvancılıkla uğraşılmamaktadır. Ancak balıkçılık son derece gelişmiştir. Arıcılık ise Çamlıhemşin ve İkizdere'de yaygındır. Anzer balı birçok hastalığa iyi gelmektedir. Yalnız bu bal bölgede çok az miktarda elde edilmektedir.

RİZE'DE BULUNAN FABRİKALAR

Rize sanayide hızla gelişen illerimiz arasında yer almaktadır. İl ve ilçelerde çok sayıda kamu ve özel kuruluşların fabrikaları mevcuttur. Bu fabrikalarda geçici ve daimi olmak üzere yılda ortalama 50 bin kişi çalışmaktadır.

Çay Rize ekonomisinin can damarıdır...

KAMU KURULUŞLARINA AİT FABRİKALAR

Kamu kuruluşlarına ait fabrikaların çoğunluğu Çay Kurumu Genel Müdürlüğü'ne ait fabrikalardır. Bunlar sırasıyla: Ardeşen, Aşıklar, Azaklıhoca, Camidağı, Çayeli, Çiftlik, Fındıklı, Gündoğdu, Güneysu, İyidere, Kalecik, Kalkandere, Kendirli, Meryat, Musadağı, Ortapazar, Sabuncular, Salarha, Selimiye, Taşlıdere, Ulucami, Veliköy, Pazar 1, Pazar 2, Pazarköy, Derepazarı, Derepazarı 2; Zihni Derin, Cumhuriyet çay fabrikaları, 100. Yıl Çay Paketleme Fabrikası, Ana Tamir Fabrikası, Çay-San Ambalaj Kutu Fabrikası, İkizdere Hidro Elektrik Santralı, Ardeşen Kereste Fasrikası,

Rize'de özel sektöre ait belli başlı yatırımlar da şunlardır:

Bağdatlı Un Fabrikası, Karedeniz Un Fabrikası, Ak-Un Fabrikası, Karbsan Balık Unu ve Balık Yemi Sanayii Fabrikası, Yetsun Sunta Sanayii, Demir Çekme Fabrikası, Rap Tuğla Fabrikası, Altınyaprak Losyon İmalâthanesi, Selçuk Çelik Kasa İmalâthanesi, Kalçaoğlu Alüminyum Fabrikası.

TÜRKİYE VE DÜNYADA ÇAY

En çok ikram edilen, sudan sonra en çok içilen ve fakir ile zenginin aşı haline gelen çay, bugün Türkiye'de önemli bir tarımsal üretim potansiyeli ve beraberinde büyük ölçüde istihdam kapasitesi ile ülkemizde üretilen tarımsal sanayii ürünlerinin en önemlilerindendir. Bu derece hızlı gelişme o kadar kısa zamanda başarılmıştır ki, 35 yıla yakın bir sürede Karadeniz bölgesinde başta Rize olmak üzere aile yaşam düzeyini diğer bölgelere göre en alt basamaktan en üst düzeye çıkarmıştır.

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE ÇAYCILIK

Çayın anavatanı Hindistan'dır. Bir diğer fikre göre ise, Çin'dir. Çay kültürünün ilkin Çin'de başladığını öncelikle "çay" ismi doğrulamaktadır. (t'e), (ch'a) ve (tay) sözcükleri, Çin'in yöresel isimleridir. Bu gerçeklere çayın Çin'de yabani olarak yetişmekte olduğu da eklenince, anavatanının Çin olması kesinlik kazanmaktadır.

Çin ve Hindistan'dan sonra çayın Japonya'ya geçtiği görülmektedir. Sonraki tarihlerde dünyanın diğer ülkelerine hızla yayıldığı anlaşılmaktadır.

1917 yılında Batum havalisinde inceleme gezilerinde, aynı iklim ve ekolojik koşulları taşıyan Doğu Karadeniz kıyılarında da çay yetiştirilebileceğini Prof. Ali Rıza Erten, iktisat vekâletine bir rapor halinde savunmuştur. Raporda Rize'nin çay ve narenciye yetiştirilmeye çok elverişli olduğunu, gerekli önlemlerin alınmasını salık vermiş, ne yazık ki savaş nedeniyle üzerinde durulmamıştır. Sonraki yıllarda Doğu Karadeniz insanının ekonomik güçlüklerine, sıkıntılarına çare aranırken, sözkonusu rapor yeniden ele alınmış ve Rize'de çay yetiştirilmesine 1920 yılında çıkarılan 604 sayılı kanunla başlanılmıştır.

1924 yılında hazırlanan bir yasa ile Doğu Karadeniz halkına çayın mutluluk getireceğini savunan ve iktisat bakanlığı temsilcisi olan Ziraat Yüksek Mühendisi Zihni Derin, anılan yasanın kabulü ile birlikte Rize'ye gelerek Çay Araştırma Enstitüsü'nü kurmuş ve çalışmalarına başlamıştır.

Zihni Derin, çay tohumu ve fidanı getirmek üzere defalarca Rusya ve Batum'a gitmiş, buralardan getirmiş olduğu tohum ve fidanları halka dağıtmış, bu işlem birkaç defa tekrarlandıktan sonra gerektiği şekilde netice alınamamıştır.

1940 yılında çıkarılan 3788 sayılı kanunla Rize için tefrik edilen 30 bin dekar sahada çaylık ekimine başlanmış ve böylece Rize'de çay yetiştirilmeye başlanmıştır.

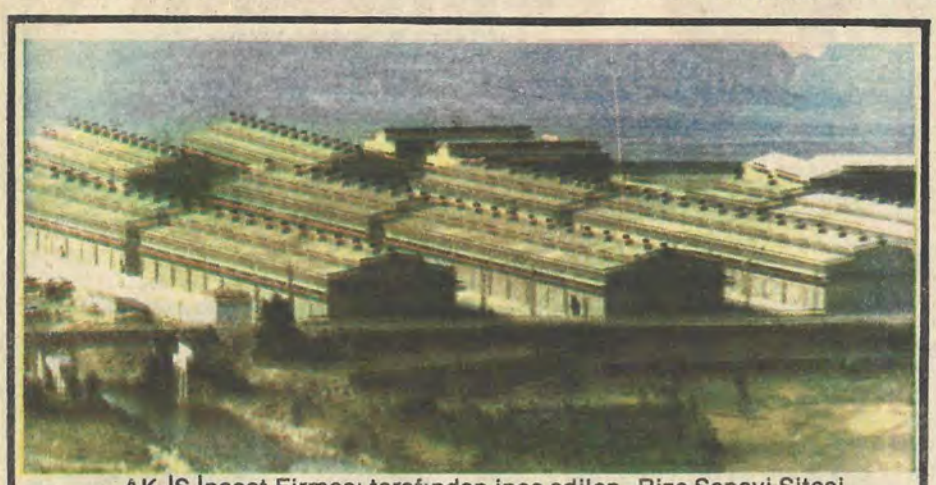

AK-İŞ İnşaat Firması tarafından inşa edilen Rize Sanayi Sitesi

ak.iş

İNŞAAT VE TİCARET KOLL. ŞTİ.
HER NEVİ İNŞAAT, SANAYİ YATIRIMLARI TAAHHÜT İŞLERİ

Adres: Cumhuriyet Cad. Gür Han, Kat: 3, RİZE
Telefon: 3498
Ticaret Sicil No: 1871
Oda Sicil No: 2184

- Yol yapım inşaatı
- Liman inşaatı
- Sanayi tesis inşaatı
- Mesken ve ticarethane inşaat yapım işleriyle;

ak.iş

İNŞAAT FİRMASI, BAŞTA DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ OLMAK ÜZERE TÜM YURT SATHINDA GÜÇLÜ EKİBİYLE FAALİYETLERİNİ SÜRDÜRMEKTEDİR.

ÇAY KURUMU

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
RİZE

Telefon : 2190 - 2610
Telex : 83137 - RTKL-TR
Telgraf : ÇAYKUR-RİZE

RİZE'DE, SPOR FAALİYETLERİ 1932'DEN SONRA GELİŞTİ

Rize'ye modern sporlar 1932 yılında Halkevleri'nin açılışı ile girmiştir. Rize Halkevi'nin spor kolunda toplananRizeli gençler atıcılık, futbol, voleybol ve yüzme sporlarında gösterdikleri faaliyet ile spora başlamışlardır. Rize'de ilk futbol faaliyeti, bugünkü sanat enstitüsünün bulunduğu alandaki sahada halkevi takımını teşkil eden oyuncuların başka rakip olmadığından kendi aralarında yaptıkları maçlarla başlamıştır. 1933 yılında askerlik şubesi memuru Saim Bey bu gençler arasından topladığı elemanlarla bir futbol takımı teşkil edip onlarla meşgul olmaya başlamış ve bu takımın yaptığı ilk maçta Ordu'yu 3-0 yenmesi Rize'de birden geniş bir futbol faaliyetinin doğmasına sebep olmuştur. 1936 yılında kurulan Şarkspor ile Halkevi takımının Halkspor adı altında toplanması Rize'de futbol faaliyetinin hızlanmasına yol açmıştır. Daha sonra Pazarspor, Güneşspor, Fenergençlik, Beşiktaş ve Çayeli kulüplerinin kurulmasıyla Rize'de futbol faaliyeti büyük bir gelişme göstermiş bu arada diğer spor dallarında da faaliyetin başladığı görülmüştür. Rize, özellikle futbolda birçok ünlü isim yetiştirmiştir. Beşiktaş ve Fenerbahçe'de uzun yıllar top koşturan Şenol, Birol, Trabzonspor ve Samsunspor'da oynayan Sami Tali, Ankara Demirspor, Adana Demirspor ve Şekerspor'da oynayan Ahmet Yetkin, Orduspor ve Rizespor'da oynayan Musa Can, Rize'nin Millî futbol takımlarımıza verdiği tanınmış isimlerdir.

Rize ilinin adını taşıyacak bir spor kulübünün kurulması yolunda çalışmalar 1963 yılında başlamış ve Yeşil-Mavi formalı Rizespor bu çalışmalar sonucu ortaya çıkmıştır. 1963-64 sezonunda Rize Amatör Ligi'nin şampiyonluğunu kazanan Rizespor 1968 yılında profesyonel bir futbol takımı kurarak Türkiye III. Ligi'ne katılmış, 1974'de II. Lig'e, 1979'da I. Lig'e yükselme başarısını göstermiştir. 1979-1981 yılları arasında Türkiye I. Ligi'nde yeralan Rizespor halen Türkiye II. Ligi'nde oynamaktadır.

Rize'de halen futbol, atletizm, basketbol, güreş, masatenisi, voleybol, ve yüzme dallarında spor faaliyeti yapılmaktadır.

ÜNLÜ SPORCULAR

Rize bölgesinde yetişen birçok ünlü sporcular vardır. Bir çoğunun başarılı olduğu dönemler İkinci Dünya Savaşı'na rastlar. Bunların yanı sıra birçok sporcu da isimlerini Türk spor tarihinde yazdırmıştır.

Rize ilinde yetişen ünlü sporcular şunlardır.

Güreş: Necati Morgül (millî)

Futbol: Şenol Birol, Recep Kulak, Aynur Çolak, Topal Mehmet Salih, Muharrem Kürkçü, Çürük Diş İhsan, Metin Akmehmet, Tuncay Mtaracı, Murat Kumbasar, Erdoğan Kolçak, İsmail KARAALİ; Zafer Kanburoğlu, İsmail Bakır,, İsmail Bakır, Lokman Koçan, Zafer Dinçer, Hüsnü Kürkçü, A.Kemal Denizci, Musa Can, Hamit Kazancı, Arif Kocabıyık, Osman Osman Denizci, Şahin, Sami Tali.

Millî olanlar: Şenol Birol, İsmail KARAALİ; Musa Can, Sami Tali, Arif Kocabıyık, Hamit Kazancı, A.Kemal Denizci, Hüsnü Kürkçü, Osman Şahin, Zafer Dinçer, Osman Denizci.

Boks: Maksut Küçük (millî(

Judo: İdris Yanık (Millî(

Hentbol: A.Rıza Çakmak (Millî) ve Yakup Durmuş (Millî).

Rizesporlu futbolcular...

Rize Beden Terbiyesi Kapalı Spor Salonu...

Sağlık Hizmetleri

Rize ilinde ve ilçelerinde toplam yedi hastane, iki sağlık merkezi, iki verem savaş dispanseri, 28 sağlık ocağı vardır. Bu yerlerde ve serbest olarak çalışan hekim sayısı ise 120'dir. Rize ve ilçelerindeki yedi hastanede 550 yatak vardır. 10 bin kişiye 15.5 yatak düşmektedir.

BEDEN TERBİYESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Beden Terbiyesi Bölge Müdürü: Ömer Akmehmet.

Adres: Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü, Rize.

Telefon numarası: 1032, 1487, 3295.

Memur sayısı: 20.

İşçi sayısı: 2

Lisanslı sporcu sayısı: 180 bayan, 2900 erkek.

Tesisler: Atatürk Stadyumu 20.000 kişilik, Rize Spor Salonu 2500 kişilik, Rize Kamp Tesisleri 25 kişilik, Çayeli Spor Salonu 500 kişilik.

Bölgede faaliyet gösterilen spor dalları: Futbol, basketbol, voleybol, hentbol, boks, masa tenisi, atletizm, güreş, bisiklet, halter, judo, teak-wondo, yelken, dağcılık, karate, sualtı sporları.

RİZESPOR KULÜPLERİ

RİZESPOR
ARDEŞEN GENÇLİK
YSE. RİZE GÜCÜ
DEREPAZARI GENÇLİK
İSLÂMPAŞA EMNİYET SPOR
GÜNDOĞDU SPOR
ESNAF SPOR
MÜFTÜ SPOR
KALKANDERE SPOR
HAMZABEY İDMAN OCAĞI
İYİDERE SPOR
KALE-GÜLBAHARSPOR
PAZAR DOĞUŞ SPOR
FINDIKLI SPOR
KENDİRLİ SPOR
SELİMİYE GENÇLİK
PEHLİVANTAŞI GENÇLİK
SALARHA SPOR
ÇAMLIHEMŞİN SPOR
SAHİL GENÇLİK
ÇAYELİ GENÇLİK
İKİZDERE GENÇLİK
ÇAYKUR GENÇLİK

ÇAYBANK
«KENDİ ÖZ BANKAN»

ÇAYBANK RİZE MERKEZ ŞUBESİ'NİN DIŞTAN GÖRÜNÜMÜ

GENEL MÜDÜRLÜK: Tevfik İleri Caddesi RİZE Telefon: 1222-3105

ŞUBELER:
RİZE MERKEZ ŞUBESİ: Tevfik İleri Caddesi RİZE Telefon: 1422-3305
ÇAYELİ ŞUBESİ: ÇAYBANK Çayeli/RİZE Telefon: 1081
ARHAVİ ŞUBESİ: ÇAYBANK Arhavi/ARTVİN Telefon: 1020

Bölgemizde açılacak olan yeni şubelerimizle, Ankara, İstanbul, İzmir ve Mersin'de açacağımız şubelerle hizmetinizde olacağımızı şimdiden müjdeleriz.

EMNİYET GÜVENCE
HİZMET TASARRUF
Karadeniz Tüpgaz LPG Dolum Tesisleri
Tel: ORDU 45 45 İST. 35 02 16

Karadeniz
Trabzon-Rize- Giresun- Ordu ve Artvin'de en çok okunan Doğu Karadeniz'in tek bölge gazetesi.
Tel: 19994-95 — 18111 Tlx:83136

STÜDYO ve RENKLİ LABORATUAR
CR fotoğrafçılık
ATATÜRK CAD. 53 TEL: 3556 – RİZE

KAZDALLAR
PETROL ÜRÜNLERİ TİC. A.Ş.
SANAYİ-KALORİFER YAKITI TAŞIT ve SANAYİ YAĞLARI - GRESLER - LASSA LASTİKLERİ- ROT BALANS - FAR AYARI LASTİK TAMİRİ-HER TÜRLÜ OTO AKSESUAR CAFE
Akaryakıt satış ve servis istasyonlarımız 24 saat hizmetinizdedir
MERKEZ: Yedikule Genç Osman Cad. No: 1 Zeytinburnu-İST. Tel: 826944—45
ŞUBE: Bağdat Cad. Esenyurt No: 186 Kartal-Maltepe TEL: 525418
Mesai dışı ve tatil günleri irt: 533086
ŞUBE: Gümüşyaka Köyü - Silivri/İSTANBUL Tel: 1 ve 107

OTOBÜS KAROSERİ SAN. A.Ş.

OTOKAR PAZARLAMA A.Ş.

Ayta Cad. Ufuk Ap. 16/3-4 1. Levent Tel: 64 36 18-64 32 76

MAGIRUS

o sağlam

o güçlü

o güvenli

DEUTZ

- **M 80 S 4.5** **Minibüs** (10 kişi yolcu kapasiteli)
- **80 E5** **Midibüs** (14 kişi yolcu kapasiteli)

ANA BAYİLERİMİZ

EGEMAK	ORMAK	TORMAK	DOĞAN
Ege Makine ve Ticaret A.Ş.	Orta Anadolu Makina ve Ticaret A.Ş.	Toros Makina ve Ticaret A.Ş.	Otomobilcilik A.Ş.
Gazi Bulvarı No: 3 P.K. 689 İzmir	Eskişehir Devlet Karayolu 10. Durak	İstanbul Cad. Sivil Havaalanı	Ankara Cad. No: 243
Tel: 25 43 50	Mustafa Kemal Mah. Ankara	Karşısı No: 468 Adana	Sirkeci-İstanbul
	Tel: 13 12 63-13 62 54-13 46 56	Tel: 22 715	Tel: 28 13 50-28 13 51